

nje, ki so ga ponekod od daleč dobivali in ga rabili za sekire in pušice. Na Kitajskem je služil kot denar zeleni lojovec-nefrit ali jade). Zelo priljubljen je bil tudi jantar, ki so ga od Vzhodnega morja prinašali v Italijo, in po ostalem znanem svetu. Največji pomen pa je dosegel solni denar. Na Kitajskem so sol gnetli in sušili v obliki hlebcev, na katere so potem pritisnili pečat. 80 takih solnih novcev je bilo vredno pol beneške unče zlata. V Abesiniji »kujejo« solni denar v podolgaсти obliki — podobni osli; 60 takih kosov je vredno 24 gramov finega srebra. Solni denar je bil v veljavi tudi v Južni in Srednji Ameriki.

Žito je bilo plačilno sredstvo v Egiptu pod faraoni. Z njim so plačevali tudi inozemsko blago: feniško vino, dišave in balzam. V Babiloniji so pred 5000 leti določali ceno zemljišč najprej v žitu in šele potem v srebru. Žitno zrno je veljalo tamkaj tudi kot enota za težo: 47 miligramov. V nekaterih krajih Afrike so plačevali s kašo, na Kitajskem in Japonskem pa z rižem. Na Japonskem so imeli papirnati denar, katerega vrednost je bila enaka 180 litrom riža. Vino je bilo plačilno sredstvo pri Grkih in Rimljanih. Vzhodni Frizi so v zgodnjem srednjem veku plačevali s pivskimi tonami, prebivalci Newsudmalesa pa z rumom.

Da je nekoč veljala tudi živina kot plačilno sredstvo, je razvidno že iz latinske označbe »pecus« za živino in »pecunia«, za denar. Tudi pri starih Germanih so imeli »Kugildi« — kravji

denar. Globe so se tam izplačevale sploh v živini. Vol je imel vrednost 2 kovanih šilingov ali 24 srebrnih vinarjev. Enako najdemo na mnogih mestih pri starogrškem pesniku Homerju živino navedeno kot plačilno sredstvo. Med živalskimi proizvodi so zelo pogosto uporabljali kot denar ustrojene kože in krzno.

Posebno presenetljiv denar so ribe. Na Islandiji so v 15. stoletju plačevali 48 vatlov dobrega angleškega sukna ali dvojno širokega platna ali 6 ton soli itd. s 120 polenovkami določene veličine. Ta denar je bil v veljavi tudi na Novi Fundlandiji.

Kurja jajca so imela denarno veljavo v Costarici in Georgiji, pri Indijancih ob Amazonski reki pa čebelni vosk v obliki hlebcev. V Britanski Indiji so nekaj časa še Evropejci plačevali s sladkorjem. Zelo priljubljeno plačilno sredstvo je bil tobak, in to ne samo v Virginiji, namreč tudi pri črnih plemenih v Južni Afriki. Sadeže in olje datljeve palme so uporabljali kot denar v Afriki, razne vrste orehov pa v Boliviji, Peruju in Tibetu. Vendar je v Tibetu mnogo bolj razširjen čajni denar v obliki opeke, s katerim plačujejo tudi vojake. Na ruski meji ima ena čajna opeka veljavo enega papirnatega rublja. V stari Mehiki je veljal kot denar kakao v zrnih.

V raznih deželah, posebno tudi v Evropi so imele denarno veljavo tudi razne tkanine.

*

Kdo se je lotil prvi izrabe moči oglasa?

V povojnih letih živimo v dobi oglasov (reklame). Kdor hoče kaj prodati, postati znan, vzbuditi pozornost, mora zagrabiti za reklamo, da ga ponese v radovedni svet. Letos se vrši celo v Berlinu mednarodna razstava reklame.

Pri pogledu na oglasno moč in razširjenost se moramo spomniti onega, je prvi zaslovel potom reklame po Ameriki in to je bil kralj cirkusa Phineas Taylor Barnum. Vsekako je zanimivo pregledati Barnumovo originalnost v reklamah, s katero je dosegel cilj: Vzbuditi pozornost, pustiti, da vse govori o enem človeku!

Barnum se je rodil 1. 1810 v Bethelu v severoameriški državi Connecticut in nastopil življenjsko pot kot navaden pastir. Ko je bil star 18 let, je postal znan po svojem rojstnem kraju, ker je znal za druge tako lero sestavljati ljubavna pisma. Zaljubljena pisma so odkrila v njem zavest, da je pravzaprav rojen za časnikarja. Postal je urednik lista »Herald of Freedom«, ki je izhajal v rojstnem kraju.

Ko je dopolnil 24 let, se je podal v New York in otvoril majhno gostilno. Ker mu je krčmarjenje neslo premalo, se je oklenil postranskega zaslužka. Nasproti njegovi gostilni je bila velika modna trgovina. Barnum je prevzel nalogo, da je stal pred trgovino in s svojo zgovornostjo vabil mimoidoče k nakupu. Kričanje pred trgovino je bila vrsta

reklame, s katero je Barnum okoristil podjetje.

Ker je sam spoznal moč reklame, si je postavil v New Yorku šotor, v katerem je razkazoval vsemogoče znamenitosti. Tedaj je začel svoj šotor prvič hvaliti potom oglasov po časopisju. Po listih je priporočal zanimivost svojega šotora, katerih radovednosti udana Amerika do tedaj niti videla ni. Dobro se je pa tudi zavedal, da ni dovolj, da popisuje posebnosti svojega šotora, ampak jih mora v resnici tudi pokazati. Ker ni imel vedno izrednih predmetov na razpolago, se je lotil goljufije.

Celemu svetu je postal znan, ker je razbojnal, da je v njegovem šotoru na vpogled dojilja osvoboditelja Združenih držav Washingtona. Dojilja je bila seve že davno mrtva. Barnum je kupil prav grdo zamorsko sužnjo in jej je dal ime »Jayce Heth«. Koj nato so se pojavili po časopisju oglasi, da je kupil Barnum za 5000 dolarjev 164 let staro Heth, ki je bila nekoč dojilja največjega Amerikanca — Washingtona.

Že v par mesecih je obogatel s ravnokar omenjeno potegavščino. Še-le tedaj, ko je stara zamorka umrla, so odkrili prevaro. Starka ni bila stara 164 let, ni bila nikoli Washingtonova dojilja, da, niti sanjalo se jej ni, kdo je bil ta slavni mož. Sedaj so lopnili listi po Barnumu. Mesece se je govorilo in pisalo le o goljufiji z zamorsko dojiljo. Barnum je prenesel mirno vse časopis-

ne napade, da, bil je celo vesel brezplačne reklame.

Barnum si je nabavil večji cirkus. Leta 1864 je prišlo v ameriško prestolno mesto Washington 12 indijanskih poglavarjev, da bi počastili predsednika Združenih držav. Barnum se je mudil baš tedaj s svojim cirkusom v Washingtonu. Povabil je odlične Indijance v svoj cirkus, da bi se jim tamkaj poklonilo washingtonsko občinstvo. Indijanski poglavarji so se odzvali prevari in obiskovalci cirkusa so jih burno pozdravljali. Stopil je na oder Barnum in začel predstavo. »Ta-le tu«, je pokazal na prvega Indijanca, »se imenuje »rumeni ptič« in je že potegnil kožo (skalpiral) bogzna kolikim belokožcem. On bi tudi mene skalpiral, ko bi razumel, kaj govorim, a je tako neumen, da je priprčan, da ga hvalim.« Tak opis je podal Barnum od vseh dvanajstih in občinstvo je kričalo od navdušenja.

Ko je zvedel drugi dan predsednik, kaj si je dovolil Barnum z Indijanci, je bila velika razburjenost. A so pustili mučno zadevo pri miru, da bi ne postala prevara znana celemu svetu.

Nekega dne je najel Barnum ob železnici večjo njivo. Kakor hitro je brzel kak vlak mimo njive, je on oral na njej z največjim slonom. Železniški potniki so videli to posebnost, se jej čudili, pisalo se je o njej in Barnum je užival priznanje.

Leta 1891 je bila razglašena Barnumova smrt. Kakor hitro je čulo in čitalo občinstvo o smrti cirkuškega kralja, je bilo prepričano, da to ni res. Ljudje so hrumeli v njegov cirkus in trdni verj, da bo Barnum nastopil kot od mrtvih ustali komedijant. Vendar takrat je bil Barnum res mrtev in radovedneži so zapustili razočarani cirkus.

*

Kačji vrt.

Brazilijska v Južni Ameriki je komaj eno šestinko manjša kakor cela Evropa in je po pretežni večini še nepreiskana. Je pa Brazilijska nepopisno lepa in rodovitna pokrajina. V tem južnoameriškem paradižu so razmnožene najbolj strupene kače tako kakor nikjer drugje na svetu. Očividci pripovedujejo, da je po nekaterih braziljskih krajih kač kakor peska na morski obali. Na tisoče in tisoče ljudi umrje vsako leto v Braziliji vsled kačjega pika, ali pa morajo prenašati bolečine, o kakršnih mi Evropejci niti pojma nimamo. Dolgo je trpelo, predno so odkrili, kako si pomagati proti kačjemu piku. V bližini braziljskega mesta San Paolo je kraj Butantan. V Butantanu je zavod za reje vseh mogočih strupenih kač. Zavodu pravijo »kačji vrt.«

Posestniki iz notranosti Brazilijske pošiljajo v posebne zabojnike v omenjeni zavod žive strupene kače in dobijo kot plačilo za pošiljatev zdravilo proti kačjemu strupu.

Po kačjem vrtu lazi čisto prosto na tisoče in tisoče strupene golazni.

Čuvarji groznega vrta se oblečejo v

usnjato obleko in vzamejo v roke zakrivljene palice. Tako napravljeni se podajo nad kače. S palico jo pritisne k tlom in s palcem in kazalcem jo prime trdo za vrat. Pomagač pomoli razjarjeni kači pred glavo bel robec. Kača kavsne po robcu in v trenutku, ko odpre žrelo za pik, jo stisne oni, ki jo drži, še močnejše za vrat in pomagač podrži pod strupena dva zoba posodico, v katero kane strup. Na ta način od raznih kač dobljeni strup je debelo tekoč sok rumenkaste barve; od drugih kač zopet brez barve ali pa mlečnate boje.

Posušeni kačji strup ubrizgavajo po stotinkah miligramov: konjem, ovčam in govedu. Živali dobi vsak dan več kačjega strupa v kri in na ta način se spremeni kri od konja, ovce ali goveda v protistrup proti kačjemu piku.

Popolnoma proti kačjemu strupu varovane in neobčutne živali zakoljejo, jim vzamejo kri in ta je gotovo učinkujoče sredstvo proti kačjim pikom. Vsak bolj kulturni Brazilijanec nosi pri sebi steklenico s kačjim protistrupom in majhno brizgalno.

Kačjerejni zavod v Butantanu je za človeštvo neprecenljivega pomena.

Treba še poudariti, da kačji strup usmrti vsako živo bitje in tudi kačo. Za usmrtilcev najbolj strupene braziljanske kače klopotače je treba toliko kačjega strupa, da bi lahko z njim zastrupili na smrt 10 drugih kač, ali 25 krav, 60 konj, 600 kunčkov ali 300 golbov.

Pri kačah je samica vedno večja od samca in zleže 20 do 30 jajc.

V kačjem vrtu požre ena močnejša kača drugo slabejšo.

kmet, ker so veleposestniki navadno zakupniki lovišč. Storite tako tudi druge kmetijske podružnice.

*

Hmeljarjem!

Z ozirom na to, da smo sredi hmeljske kupčije, ki že par let ima že bolj slabe cene, bo gotovo dobro, da lahko vsak spozna, kako slabo stran ima lahko komisijska prodaja, oziroma njena pošiljatev v Nürnberg in na druga inozemska tržišča. Da si ne bo kdo mislil, da je to samo natolcevanje v prid inozemskim kupcem, je vsakomur na razpolago račun, ki ga spodaj navajam kot tudi obračun drugih, od katerih so dobili nekateri plačan hmelj po Din 0.5 do Din 2.—. Dosti je tudi takih, ki so morali doplačati še več nego jaz, čeravno se je oddalo iz tukajšnjega okoliša v komisijsko prodajo nad 3000 kg hmelja.

Ze 1. oktobra 1928 sem prodal, oziroma izročil v komisijsko prodajo gosp. Josipu Petriču v Rečici na Paki, v istini njegovemu agentu Šuteju 229 kg hmelja. Obljubljal je tedaj njegov agent, da bo hmelj prodan v teku enega meseca in dobimo izplačanih najmanj čistih Din 30 do 36 za kg. Letos 17. julija sem dobil od g. J. Petriča račun, ki se glasi na Din 225.40, katere moram takoj po prejemu istega plačati njemu.

Podrobni račun se glasi: Za prodanih 225 kg hmelja se je v Nürnbergu izkupilo Mk 191.70 je Din 256.94, od katerih se odbije za prevoz in stroške v Nürnbergu Din 1282.47. Račun hmeljarne Din 809.15, 3 vreče po Din 56.— je Din 168.—, vožnja za iste nazaj Din 30.72, Provizija Din 1000.—. Tako znaša primanjkljaj Din 225.40, katerega sem dolžan plačati.

Ker se mi je zdel znesek provizije za komisijonarja g. J. Petriča le dosti prevelik, sem šel osebno k njemu, kjer sva ugotovila, da jo pomotoma računil provizijo za 100.— Din preveč, in je znašal celotni primanjkljaj le Din 125.40, za kar je vzel v račun vreče, katere mi je računal z vožnjo vred Din 198.—.

Kdor si gornji račun dobro pregleda, mu ni treba nobenega pojasnila, vsaj bo uvidel, da komisijonar od svoje provizije ne izgubi niti pare, ker v slučaju, da se za hmelj premalo izkupi, mora to doplačati hmeljar, najbrž zato, da se je hmelja sploh mogel znebiti.

Naj bo to dober nauk za vse, ki bi imeli še kako veselje do take negotove prodaje. Iz računa se povsem jasno vidi, da se ves izkupiček razdeli med razne posredovalce, hmeljar pa naj doplača, da ti ne utrpijo izgube od svojega že naprej proračunjenega deleža.

Št. Nj, Velenje. Valentin Dolinšek.

*

Kakšna setev, takšna žetev.

Bliža se čas jesenske setve. Skrbeti bo treba za čisto, najlepše razvito, težko semensko blago. Skrbni gospodarji

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto 24. avgusta so pripeljali šepharji na 19 vozov 36 zaklanih svinj in 3 teleta. Kmetje so pripeljali 16 vozov sadja, 12 voz krompirja, 18 vozov čebule in kumare, 14 vozov sena in 4 voze slame. Svinjsko meso so prodajali po 15 do 30 Din, telečje 10—28 Din. Krompir je bil po 1.25, čebula 2.50—3. Seno 70—90, slama 40 do 50. Pšenica 2.50, ječmen 2, oves 1.50, koruza 2.50, ajda 2, proso 2.50—3, novi fižol 2.50, lušeni grah 4—5. 1 kokoš 30—35, par piščancev 30—60, raca 25—27, gos 60—70, domači zajec 10—30. Gobe 2.50, maline 5—6, jabolka 3 do 7, hruške 3—6, slive 3—8, breskve 14—16, grozdje 10—16. Mleko 2.50 do 3, smetana 12 do 14, surovo maslo 36—40, jajca 1.50, med 20—25.

Mariborski svinjski sejem. Na svinjski sejem dne 23. avgusta je bilo pripeljanih 258 svinj; cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 125—150, 7—9 tednov 180 do 250, 3—4 mesece 350 do 400, 5—7 mesecev 450—650, 8—10 mesecev 700—850, 1 leto stari 1000—1400, 1 kg žive teže 10—12.50, 1 kg mrtve teže 17—18.50. = Prodanih je bilo 197 svinj.

*

Gospodarska obvestila.

Zadružni kongres in razstava. Zadružni kongres se bo po sklepu Glavne zadružne zveze v Belgradu vršil v nedeljo 1. septembra (ne pa, kot je bilo prvotno javljeno 31. avgusta). Kongres se prične ob 9. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti. Na dnevnem redu bodo razna predavanja iz važnih vprašanj, ki zadevajo naše zadružništvo. Po kongresu si bodo udeleženci ogledali zadružno razstavo na ljubljanskem velesejmu. Naj bi smatrale vse zadruge za svojo dolžnost, da pošljejo na kongres svoje delegate in naj bi ne bilo zadrugetarja, ki ne bi obiskal zadružne razstave.

Višek lahkomišelnosti. Pri razgrebanju o nevarnosti, ki grozi slovenskemu vinogradništvu radi preplave z dalmatincem, smo doznali celo to: Znana so nam imena slovenskih gostilničarjev in obenem posestnikov vinogradov. Dali so svoje krčme v najem Dalmatincem; svojega lastnega lanskega pridelka pa sploh nemorejo prodati. Ako bo

ta lahkomišelnost tako rasla in se vkošeninjala, potem slovenskemu vinogradništvu sploh ni odpomoči!

Živahni občni zbor podružnice kmetijske družbe. V vinarski in sadjarski šoli v Krčevini se je v nedeljo, dne 25. avgusta vršil občni zbor podružnice Kmetijske družbe za Slovenijo. Udeležilo se ga je okoli 90 članov. Zborovanje je vodil načelnik g. profesor Majcen. Za podružnične delegate na občnem zboru centralne so bili izvoljeni z 47 oziroma 48 glasovi:

Majcen, Velker Ivan, Gselman Josip in Zebot Franjo. Opozicija je ostala v manjšini z 86 glasovi. Nato se je vršilo predavanje inž. Mohorčiča. Udeležba bi bila še večja, a je večina članov bila zadržana po okoliških občinah pri volitvi okrajnega cestnega odbora.

Premovanje goveje živine v mariborski oblasti. Komisar oblastne samouprave mariborske oblasti je odredil, da se v letošnjem letu vršijo ogledi in premovanja goveje živine v sledečih krajih: V Rogatcu dne 6. septembra 1929 ob 10. uri za pomursko pasmo; v Slovenjgradu dne 1. oktobra 1929 ob 9. uri, v Marenbergu dne 30. septembra 1929 ob 9. uri, v Slov. Bistrici dne 5. septembra 1929 ob 9. uri za marijadvorsko pasmo; v Ljutomeru dne 14. avgusta 1929 ob 8. uri za simodolsko, pincgavsko in marijadvorsko pasmo; v Dolnji Lendavi dne 11. septembra 1929 ob 9. uri, v Prelogu dne 10. septembra 1929 ob 9. uri za simodolsko pasmo. Ker je namen teh prireditev poučnega značaja in dokazilo o morebitnem napredku govedoreje, je želeli, da se jih udeležijo vsak zaveden živinorejec s svojo dobro živino.

Laško. Ker so »Lovska udruženja« poslala ministrstvu za gozde in šume osnutek lovskega zakonika, v katerem je več zahtev, ki so v nasprotju s kmetjskimi interesi, je sklenila »Kmetijska podružnica v Laškem« broječa 450 članov, na svoji redni odborovi seji od 15. avgusta 1929, da pošlje posrednim potom sledeče spremembne predloge k že obstoječemu osnutku lovskega zakona: 1. Da mora vsak kmet na svoji zemlji loviti in pokončavati kmetijstvu škodljive divje živali. 2. V zakup naj se oddajajo samo večja gozdna lovišča, med tem ko naj se ne oddaja v zakup lova na obdelanem svetu in to so: vrtovi, njive, vno grad, travniki-pašniki, kjer naj kmet pokončuje divje živali. Grmičje in male skupine drevja, ki se navadno nahajajo med njivami in travniki, naj se ne smatra za gozdove. 3. Zakupna doba lova naj traja največ tri leta. 4. Pri sestavi bodočega lovskega zakona naj se v prvi vrsti zasliši naš mali in srednji